

EDITORIAL

Ipakigbisog an libre ngan talwas nga bakuna ha Covid-19

An grabe nga nauurhi ngan kakulang han suplay ha bakuna ha Covid-19 an pinakaurhi ha baga hin waray katapusan nga kapalpak, pagpabaya ngan kurapsyon han rehimen Duterte ha pag-atubang hini ha pandemya nga Covid-19.

Haros usa kabulan tikang han tikangan an hiluagan nga pagbakuna ha magkalain-lain nga parte han kalibutan, waray pa ginhihimo nga pitad an gubyrno ni Duterte agud seguruhon nga mapoproteksyunan an dako nga parte han populasyon han Pilipinas ha Covid-19.

Ha kamatuoran, waray plano an gubyrno ni Duterte nga manguna hini nga hiluagan nga pagbakuna. Ha badyet han 2021, nag-alutaga la ini hin masobra duha kaporsyento (2.7%) han gintatantiya nga garastuson nga ₱72 bilyon agud bakunahan an 60% nga populasyon han Pilipinas. An iba utangon pa hini ha World Bank ngan Asian Development Bank.

Gin-oobligar hini yana an pira nga dagko nga kapitalista nga ig-"donar" an katunga han kada nira papaliton nga bakuna. "Waray ako labot" an sering ni Duterte ha mga

lokal nga gubyrno nga nag-lulugaring ha pagpalit hin bakuna ha mga parmasyutika nga mga kompaniya, kundi gin-oobligar nga ilakip an nasyunal nga gubyrno ha mga pakipag-areglo. An mga lokal nga gubyrno nga kulang an pondo segurado nga urhi liwat nga makakuha hin bakuna.

Kulang ura-ura an plano nga paliton para ha libre nga pagbakuna. Maabot la ha 42 milyon kadosis an ginsesering an nakontrata nga paliton na han nasyunal nga gubyrno (Sinovac), mga LGU ngan pribado nga kompaniya (AstraZeneca). Bisan ipanhatag ini ngatanan, sadang la ini para ha 21 milyon o 19% han 110 milyon nga Pilipino, hirayo ha 60% nga rekomendado nga mabakunahan. Mayda liwat pira kamilyon nga masulod nga ginhimo han Moderna, Novavax, Pfizer para ha mga karuyag pumalit.

Naalisngaw an anomaliya ha pagpalit han bakuna. Hadton Septembre pa nagpahayag hin pagpabor hi Duterte han pagpalit han bakuna tikang ha China ngan Russia. Pira na kabulan an mga sekreto nga negosasyon. Nag-unahan an mga upisyal ni Duterte ha pagserra han mga kontrata tubtub ha pagtudlok hin usa nga "hadi han bakuna," nga nag-anunsyo diri pa la maiha nga selyado na an kontrata ha pagpalit han bakuna nga ginhimo han kompaniya nga Sinovac han China, bisan diri pa klaro an presyo hini o kun ano ini kapektibo. Dako nga balor an gintutuohan nga ginbursa nga kikkab ni Duterte ngan mga upisyal han gubyrno. Kilalado an Sinovac ha bug-os nga kalibutan ha panhukip.

Sigon ha anunsyo han mga upisyal ni Duterte, katapusan han Pebrero an pinakatemprano nga pag-abot han mga bakuna. Kundi antes pa hini, nakag-iniksyon na an mga suok nga tawuhan ni Duterte, kau-pod an mga sundalo nga personal niya nga bantay, nga sobra nga

iginkasina han mga trabahador pankalibsugan nga amo an kinahanglan prayoridad nga mabakunahan. Nabalita liwat an iligal nga pagsakob han bakuna tikang ha China agud iniksyunan an 100,000 nga trabahador nga Chinese ha mga POGO.

Landaw yana ha Pilipinas ngan bug-os nga kalibutan kun tiunan-o kapot han pira la nga monopolyo kapitalista an pagpauswag han mga bakuna. Ginpapauswag ngan ginmamanupaktura ini diri para ha interes han katawhan kundi agud maghakin hin tubo. An Covid-19 nga pandemya ginsisingabot han mga higante nga kompaniya ha parmasiyutika nga ha yana nag-uunahan nga kontrolon an dako nga parte han merkado. Waray pagburubligay, lugod nagsisekretuhay ngan nagkukumpetisyon ini nga mga kompaniya. Ginsesekreto hini an pangaliskay ngan kahibaruhan kabahin ha pagpauswag han bakuna. Ginsesekreto liwat an mga negosasyon ha palitay agud maibaligya ini ha pinakahitaas nga presyo.

Waray kapa an Pilipinas nga magpauswag o magmanupaktura hin kalugaringon nga bakuna o im-

portante nga mga medisina, labot la han *paracetamol*. Ilarum ni Duterte, dugang pa nga gin-ibanan an badyet para ha pangaliskay. Sanglit pag-abot ha bakuna ha Covid-19, katin han mga monopolyo kapitalista ngan langyaw nga gubyrno an mga Pilipino ha liog. Kasosyo nira an mga lokal nga dagko nga kapitalista ngan kakunsabo an mga buruk-rata-kapitalista ha gubyrno.

Atubangan han Covid-19 nga pandemya nga nakatapon ha masobra katunga kamilyon nga Pilipino, ngan masobra 95 milyon ha bug-os nga kalibutan, ngan iginkamatay han masobra 2 kamilyon katawo, pursigido an paningkamot han magkalain-lain nga nasud nga ipatuman an hiluagan nga programa han pagbakuna. Nangunguna an mga kapitalista nga nasud sugad han United Kingdom, United States, Japan, China, Canada, New Zealand, Australia, Singapore ngan iba pa ha pagpalit hin sobra-sobra nga bakuna para ha ira molupyo. Bisan an mga diri mauswag nga nasud sugad han Cuba, India, Vietnam, Iran ngan iba pa nakapagpauswag han kalugaringon nira nga bakuna ngan maghihimo hin libre nga pan-

hatag hini.

Gin-aaghat han Partido an ngatatanan nga Pilipino nga magpabakuna kontra ha Covid-19. Para ini ha malibsog nga kalibsugan han mga indibidwal ngan han bug-os nga katilingban. An hiluagan nga pagpabakuna han populasyon usa nga yawe nga pitad agud mapugngan an pagsamwak han Covid-19. Kadungang hini, kinahanglan respetuhon an desisyon han mga indibidwal basar ha ira gintutuohan.

Kinahanglan himuon han ngatatanan nga rebolusyunaryo nga pwersa an hiluagan nga pagpasantop ngan pag-isa han kahibaruhan han katawhan hiunong ha bakuna agud tanggalon an kabaraka o sayop nga pagtuo kasumpay hini. Kinahanglan buligan an ngatatanan nga santupon an importansya han bakuna.

Kinahanglan ig-insister an pag-sapubliko han mga pangaliskay ha pagpauswag han mga bakuna kontra ha Covid-19. Agud magkamayda ini hin makusog nga basaranan an mga tawo ha pagpili han bakuna nga karuyag nira ipaturok ha ira lawas.

Kinahanglan ipakigbisog han katawhan Pilipino an libre nga pagbakuna ha Covid-19. Kinahanglan ig-insister an obligasyon han estado nga seguridad nga mayda libre ngan talwas nga bakuna para ha ngatatanan nga karuyag magpabakuna. Ibuksas ngan suknaon an kaku-langan ha badyet ngan an kurapsyon han mga upisyal han gubyrno ha mga sekreto nga negosasyon ha pagpalit han bakuna.

Kadungang hini, kinahanglan padayon nga ipakigbisog an libre nga *testing* ngan libre nga pagpatambal ha Covid-19. Kinahanglan padayon nga ig-insister han katawhan an pagpakusog ha pampubliko nga sistema nga pankalibsugan. Kinahanglan pahitas-on an badyet para ha pagpauswag han mga pampubliko nga ospital, pag-empleyo hin mas damo pa nga nars ngan trabahador pankalibsugan ngan pagpahitaas han ira sweldo.

An pagbakuna importante para ha pagkontrol ha pagsamwak han nakakatapon nga bayrus. Damo nga mga sakit an nawara o nakontrol pinaagi han bakuna. Usa ini ha mga importante nga siyentipiko nga armas han katawhan.

AB

 <p>Bolyum LII Ihap 2 Enero 21, 2021</p> <hr/> <p>Igin-gagawas an <i>Ang Bayan</i> ha yinaknan nga Pilipino, Bisaya, Iloko, Hiligaynon, Waray ngan Ingles.</p> <p>Nakarawat an <i>Ang Bayan</i> han mga kontribusyon ha porma han mga artikulo ngan balita. Gin-aaghat liwat an mga mambarasa nga magpaabot han mga suson ngan rekomendasyon ha ikauuswag han aton mantalaan.</p> <p> instagram.com/prwcnewsroom</p> <p> @prwc_info</p> <p> cppinformationbureau@gmail.com</p>	<h2 style="text-decoration: underline;">Gin-uunod</h2> <p>Editorial: Ipakigbisog an libre ngan talwas nga bakuna ha Covid-19 1</p> <p>Datos han mga bakuna nga gagamiton ha Pilipinas 3</p> <p>Protesta kontra ha pagbasura han UP-DND Accord 3</p> <p><i>Economic cha-cha</i>, diri baton ha pandemya 4</p> <p>Mga berdugo nga sundalo, gin-ambus han BHB 5</p> <p>Helikopter han Solcom, gin-isnayp han BHB 5</p> <p>Kampanya nga rekrutment ha Bicol 6</p> <p>Suplay han utanon, magkukulang na liwat 6</p> <p>Ura-ura nga paghitaas ha presyo han karne nga baboy 7</p> <p>Patay nga lawas han unyonista, ginhikaw ha pamilya 8</p> <p>Ha dagmit nga pulong 9</p> <p>Krisis ha pulitika ha katapusan nga adlaw ni Trump 10</p>
<p>Igin-gagawas an <i>Ang Bayan</i> duha kabeses kada bulan han Komite Sentral han Partido Komunista ng Pilipinas</p>	

Datos hiunong ha mga bakuna nga plano nga gamiton ha Pilipinas

HADTON ENERO 18, gintatantiya nga aada ha 42.2 milyon kadosis na an nabakunahan ha 51 nga nasud. Gintatantiya nga aada ha abereyds nga 2.43 milyon kadosis naman an natuturok kada adlaw. Maabot naman ha 8.33 bilyon kadosis an ginpareserba na han pinakadagko nga kapitalista nga nasud. Kalakip an Pilipinas ha mga nasud nga kinahanglan pa maghulat tubtub ha masunod nga tuig agud mapun-an an panginahanglan ha bakuna.

Ha presente, limitado pa an impormasyon hiunong ha epektibilidad han mga bakuna. Ha usa nga bahin, tungod ini ha paisan-isanay ngan pagsekretuhay han mga monopolyo nga kompaniya ha parmasyutika. Ha luyo nga bahin, durot ini han kadagmitan nga sitwasyon diin kinahanglan na igawas an mga bakuna ha pinakatemprano nga panahon. Ha naglabay, naabot hin tulo katuig an pangaliskay ngan pagpauswag han bakuna antes ini tugutan nga gamiton para han kabug-usan nga publiko. An mga bakuna kontra ha Covid-19 iginpailarum ha testing hin haros unom la kabulan.

Sigon ha tagapagyakan han rehimen hadton Enero 18, nakapagpareserba pa la an Pilipinas hin 25 milyon kadosis tikang ha Sinovac, 17 milyon kadosis tikang ha AstraZeneca, 10 milyon kadosis ha Moderna, ngan 30 milyon kadosis ha Covovax. Kadam-an hini waray pa badyet nga igparalit ngan diri pa aram kun san-o maabot ha Pilipinas.

Ha yana, diri mamenos ha 21 nga dagko nga syudad ha Pilipinas an nagsering nga mag-aalutaga hira han kalugaringon pondo nga pambakuna ha kada nira residente.

Protesta kontra ha pagbasura ha UP-DND Accord

MASOBRA 200 AN nagtirok ha University of the Philippines (UP)-Diliman, Quezon City hadton Enero 19. Ginkundenar nira an unilateral nga pagtatapos ni Department of National Defense (DND) Sec. Delfin Lorenzana ha kasarabutan han UP-DND nga nagdidiri ha pagsakob han pulis ngan militar ha kampus hin waray tugot.

Katuyuanan hini nga maniobra nga tugutan an militar nga manginlabot ha UP nga hadto pa gin-gigipit han rehimen. Gintatalapas hini an kalibrihan ha akademya ngan gintatamakan an demokratiko nga espasyo han unibersidad. Samtang waray sulod an kampus tungod ha ginpapatumang nga *online learning*, libre nga nakasakob-gawas an mga sundalo ha lugar.

Ngani, tigda na la nga sumakob an militar ha UP sunod nga adlaw. Ginpuntirya na liwat han alipures ni Duterte ha kongres an pagpabasura han kapareho nga kasarabutan giutan han Polytechnic University of the Philippines ngan DND.

Agud atuhan ini, kinahanglan nga maunod nga depensahan han mga estudyante an kampus pinaagi han pagtitirok agud ipakita an ira pagtipa.

REFERENS:

🏢 Kompaniya/Institusyon

✅ Epektibilidad

🌡️ Temperatura han imbakan

💰 Presyo

CoronaVac (China)

🏢 Sinovac Life Sciences

✅ 50.4%-91.25%

🌡️ 2-8°C

💰 ₱680-₱1,487.5

AZD1222 (UK)

🏢 AstraZeneca-University of Oxford

✅ 70%

🌡️ 2-8°C

💰 ₱305

BNT162b2 (US)

🏢 Pfizer ngan BioTech

✅ 95%

🌡️ -70°C

💰 ₱1,180

mRNA-1273 (US)

🏢 Moderna ngan US National Institutes of Health

✅ 94.1%

🌡️ 2-8°C

💰 ₱1,952-₱2,252

Sputnik V (Russia)

🏢 Gamaleya Research Institute of Epidemiology and Microbiology

✅ 92%

🌡️ 2-8°C

💰 ₱560

Covovax (US)

🏢 Novavax

🌡️ 2-8°C

💰 ₱183

Nota: Kadam-an han presyo basar ha igin-gawas han World Health Organization ngan Center for Disease Control han US. Mayda ini pira nga pagkakaiba ha mga presyo nga una nga gumawas ha pagbista ha Senado.

Economic cha-cha, pagtraydor butnga han pandemya

Utro nga ginraratsada han mga alipures ni Rodrigo Duterte ha Senado ngan Kongreso an ginpoproposisyon nga *charter change* o pagbabag-o han Konstitusyon nga 1987 pagsakob han 2021.

Ha Himubo nga Kapunungan, gintikangan na dida han Enero 13 an pagbista han komite para ha pag-amyendar ha konstitusyon ha Resolution of Both Houses No. 2 (RBH2) ha pagduso ni House Speaker Lord Allan Velasco. Hi Velasco, an nagsurat han nasering nga resolusyon nga gintawag nga "one-line-cha-cha" o usa nga linya nga *charter change*. Unod hini an pagsingit han mga pulong nga "unless otherwise provided by law" (labot kun mayda ginsering ha balaud) ha mga seksyon ha Konstitusyon nga naglimitar ha langyaw nga pagtatag-iyahin tuna, natural nga karikuhan, pampubliko nga yutilidad, institusyon ha edukasyon, midya ngan *advertising*. Kun padig-unon an sugad nga pagbabag-o, poyde baguhon o tanggalon han Kongreso ha tiarabot an nasering nga probisyon pinaagi hin pagpasa hin mga balaud kasumpay hini. Target hini an mga seksyon nga mayda kala-butan ha nasyunal nga patrimoniya ngan ekonomiya; edukasyon, siyensya ngan teknolohiya, arte, kultura ngan isports; ngan mga pankabugusan nga probisyon. Prinsipal nga katuyuanan hini nga ibuylo an liberalisasyon nga matugot ha mga langyaw nga 100% nga manag-iyahin tuna ngan importante nga mga negosyo nga ha yana iginrereserba ha mga Pilipino.

Pag-insister ni Velasco, an pagpatuman han *cha-cha* agud makabawi an nasud tikang ha pandemya pinaagi ha pag-engganyar ha lang-

yaw nga mamuruhunan. Kundi sigon ha mga pag-aram, diri langyaw nga puhunan an kinahanglan han nasud kundi darudako nga alokasyon agud maghatag hin subsidyo ha mga nagigipit nga mga pabrika ngan katawhan agud utro nga paandaron an ekonomiya.

Higante nga kita, ngan diri pagpauswag han ekonomiya an katuyuanan han mga langyaw nga kapitalista ha Pilipinas. Sigon ha Ibon Foundation, dirudiretso ngan nagtikadako an sumakob nga langyaw nga kapital ha nasud tikang pa han dekada 1980 luyo han mga restriksyon ha bataan balaud. Tikang ha abereyds nga \$187 milyon han dekada 1980, aada na ini ha \$6.3 milyon ha 2015-2019.

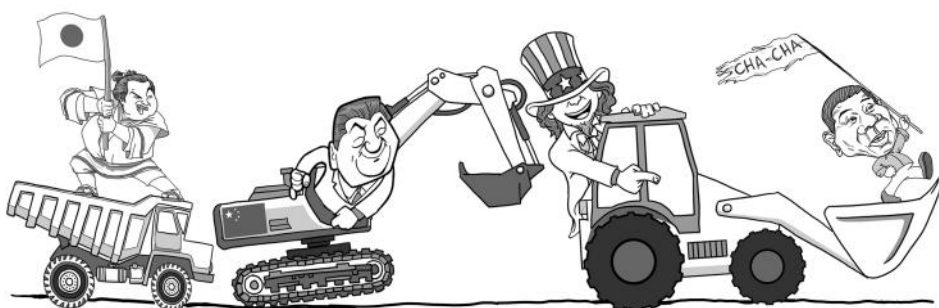
Gin-imot la han mga langyaw nga kompaniya an rekurso han nasud ngan ginpahimulusan an barato nga kusog-pagtrabaho han mga Pilipino agud maghakin hin higante nga kita. Waray magin instrumento an langyaw nga kapital agud parabunon an ekonomiya ngan pauswag ini agud makatindog ha kalugaringon. Lumandaw gud ini ha panahon han pandemya diin waray kapas an nasud nga magmanupaktura hin mga bataan nga medikal nga panginahangan. Nalaum an mga Pilipino ngan mga trabahador hini ha suplay, pagpepresyo ngan kapritso han mga langyaw nga kompaniya ha mga bataan nga higamit medikal ngan medisina. Waray hira mahimo kundi maghulat nga mahatagan hin bakuna.

Ha Senado, iginbulgar ni Sen. Tito Sotto nga ginkaestorya hiya ni Duterte hadton Nobyembre 2020 nga buhion an *charter change* agud patalsikon an mga progresibo nga partido ha Kongreso pinaagi han pagbasura ha sistema nga *party-list* ngan iduso an mga amyenda ha mga probisyon ha ekonomiya. Mayda na iginlalawad an duha niya nga alipures nga senador nga proposisyon nga pagbubug-os han *constituent assembly* para ha "limitado nga mga amyenda" hadton Disyembre 2020 pa.

Ginsukna han Partido an *economic cha-cha* ngan pagpagawas nga diri ini pareho karaot han mga naglabay nga *cha-cha* nga nakasentro ha mga probisyon ha pulitika. Sering hini, an deklarado nga katuyuanan nga paghatag ha mga langyaw nga kapitalista hin katungod nga hul-os nga manag-iyahin tuna, natural nga karikuhan ngan mga negosyo katugbang hin hul-os nga pag-ungbaw han langyaw ha ekonomiya. Kun sugad, nagtatraydor hi House Speaker Velasco ngan iya mga kakunsabo ha pagpasulong han hul-os nga pagkolonya han mga multinasyunal nga korporasyon ha Pilipinas, ha pakigkunsabuhay ha mga lokal nga kompaniya han dagko nga burgesyia kumprador.

Waray pa nakalingkod nga rehimen nga waray mag-atentar nga baguhon an Konstitusyon 1987 agud tanggalon an nahibibilin nga mga proteksyon ha ekonomiya. Bataan nga palisiya han susrunod nga mga burukrata-kapitalista nga gubyerno, nga nagseserbe nga ahente han dagko nga burgesyia komprador, an pag-engganyar ha mas damo nga langyaw nga pamumuhunan pinaagi han liberalisasyon.

Urhi nga iginlusot han mga alipures ni Duterte an *cha-cha* ha Kongreso hadton Disyembre 2018 ha panguna ni hadto anay House Speaker Gloria Macapagal-Arroyo. Waray ini makapasar ha Senado. **AB**

Mga berdugo nga sundalo ha Abra, gin-ambus han BHB

GIN-AMBUS HAN BAGONG Hukbong Bayan (BHB)-Abra (Agustin Begnalen Command) an mapan-abuso ngan berdugo nga mga sundalo han 24th IB ngan 72nd Division Reconnaissance Company hadton Enero 4 ha Barangay Pacgu-ed, Malibcong, Abra. Siyam an napatay ha opensiba kalakip an platun lider nga hi 2Lt. Zaldy D. Lapis, Jr.

Madagmit an ginhimo nga sor-pesa nga pag-atake han yunit han BHB ha mga sundalo. Usa kabulan na nga nagsulay-sukay ngan nag-lansar hin nakapokus nga operasyon militar ha mga komunidad an nasinging nga yunit. Gin-isnayp han BHB an nagresponde nga helikopter nga waray wantas nga nangistraping ha nasering nga lugar. Nag-pauran hin 23 nga bomba an Super Tucano Bomber Plane nga nagruba han mga paninanom han mga parag-uma ngan kagugub-an tikang han Enero 5 tubtub 7.

Samwak an krimen han 24th IB ngan 72nd DRC ha katawhan Abreño. Kalakip hini an panmusil ha unom nga kabataan nga nangingisda ha Barangay Lan-ag, Lacub hadton Pebrero 2020. Nakatalwas an mga biktima kundi nagdurot an pammusil hin sobra nga kahadlok ha mga residente. Usa ha mga biktima an tsirman han Sangguniang Kabataan han barangay. Ginpagawas pa han mga sundalo nga mga kaapi kuno han BHB an nasering nga mga kabataan. Labot hini, lanong an yunit ha pangawat ngan panhalikwat han mga balay han sibilyan.

Tikang han 2018 tubtub 2019,

waray hunong an pan-gigipit ngan pananarhug han 24th IB ha mga kaapi ngan lider han Kakailian Salakniban Tay Amin o Nagtaudan, lokal nga tsapter han Cordillera People's Alliance ha Abra.

Negros. Trese nga sundalo han 62nd IB an napatay ha ginhimo nga ambus han usa nga yunit han BHB-Central Negros hadton Enero 10. Ginpabuthan han mga Pula nga mangaraway an mga sundalo ha Sityo Batong-buang, Barangay Trinidad, Guihulungan, Negros Oriental.

Sobra usa kasemana na nga nanlalasurbo an operasyon militar han 62nd IB ha komunidad. Ginpanhimuwa ni Ka JB Regalado, tagapagyakan han nasering nga yunit han BHB, an pahayag han militar nga mayda usa pa nga engkwentro nga nahitabo hadton kulop han pareho nga adlaw. "Usa ini nga misengkwentro giutan ha pwera han 62nd IB ngan mga CAFGU," sigon pa ha iya. Kontra-aksyon an opensiba ha mga atake ngan pan-gigipit han rehimen Duterte ha katawhan nga Negrense.

Albay. Tulo nga haglipot nga armas an nakumpiska han BHB-Albay (Santos Binamera Command)

ha ambus hini ha 31st IB hadton aga han Enero 17 ha Barangay Banquerohan, Legazpi City. Tulo nga sundalo an napatay.

Rizal. Duha kabeses nga gin-ambus han BHB-Rizal an usa nga platun han gintig-ob nga tropa han 80th IB ngan Philippine National Police-Rizal ha Sityo Dapis, Barangay Puray, Rodriguez hadton Enero 4. Usa an napatay ngan damo an samaran ha mga sundalo.

Panay. Tulo nga armado nga opensiba an ginlansar han mga Pula nga mangaraway hadton Disyembre 2020. Duha kabeses nga gin-ambus han BHB-Capiz an nag-ooperasyon nga tropa han 12th IB ha Barangay Buri, Tapaz, Capiz hadton Disyembre 9. Samtang, ginpabuthan han BHB-Iloilo an mobil han pulis ha Barangay Balicuas, Tubungan, Iloilo hadton Disyembre 16. Usa an napatay ngan walo an samaran nga sundalo ha mga opensiba. AB

Helikopter han Solcom, gin-isnayp han BHB-Mindoro

NAPAIWAS HAN USA nga yunit han Bagong Hukbong Bayan-Mindoro (Lucio de Guzman Command) an pahugpo nga helicopter nga S70i BlackHawk han Armed Forces of the Philippines kahuman ini pabuthan ha San Jose, Occidental Mindoro hadton Enero 9.

Tihugpo na kunta an nasering nga helikopter ha Sityo Mantay, Barangay Monte Claro agud idul-ong an mga upisyal han AFP Southern Luzon Command. Pangungunahan han mga nasering nga upisyal, kauptod hi AFP Solcom Chief Lt. General Antonio Parlade, Jr. an programa han pwersahay nga pagpasurender **ANG BAYAN Enero 21, 2021**

ha mga residente.

Napiritan hira Parlade nga magbaktas na la ngadto ha sunod nga baryo samtang ginpapalibutan han mga sundalo agud makagawas ha lugar.

Samtang, usa nga helikopter nga Huey (UH-1H) han AFP an nahulog ha Sityo Nahigit, Barangay

Bulonay, Impasug-ong, Bukidnon hadton Enero 16. Unom kabeses nga nagbinalik-balik an nasering nga helikopter nga nagmomonitor ngan nagdedeliber han suplay ha nag-ooperasyon nga mga sundalo ha mga giutan han Misamis Oriental, Agusan del Sur ngan Bukidnon. Tungod hini, nagmando an Department of National Defense hin temporaryo nga pagpahunong ha paggamit han mga Huey nga helikopter. AB

Kampanya nga rekrutment ha Bicol

Agud ikampanya an pagpultaym ha Bagong Hukbong Bayan, nagin yawe an dedikasyon han mga kaapi han sanga han Partido ha Baryo Higos ha Bicol.

Agud makabaton ha target nga mag-amot hin 10 nga bag-o nga rekrut, gintalaan ha kada kagawad han sanga an pagrekomenda han poyde magpultaym, prinsipal tikang ha kabatan-unan. Kalakip ha mga basaranan an edad, rekord han pagkatawo, pagigin kaapi han organisasyon ngan naabot ha edukasyon, mga kag-anak ngan kauropdan ngan kaandaman ha pagigin kaapi han hukbo.

Dirudiretso an pag-esplikar han sanga ha mga interesado nga umapi ha hukbo. Haros kada adlaw hira nga ginkakadto ha ira balay ngan kadungan nga ginkakaestorya an ira pamilya. Nabulig liwat ha produksyon an sanga ngan didto ginpapasantop ha ira an gamot han ira pagkukuri ha matag-adlaw. "Ginpapasantop namon nga waray iba nga solusyon ha krisis kundi an pagkaurusa ngan pag-ato, ngan an armado nga porma hini amo an pinakatukma ngan haum," pagsaysay ni Ka Mario, usa nga kaapi han sanga.

Labot ha mga pag-aram ha sakob han organisasyon masa, ginhatagan liwat an mga target nga paapihon hin pag-aram ha Regulasyon Militar. Iginpapasantop ha ira an importansya han bug-os nga pa-

nahon nga pagserbisyo ha hukbo ngan kaandaman nga madeploy kun diin man mayda panginahanglan.

Resulta han mga panalinguha han sanga, madinaugon nga nakapagpultaym han pito nga mangaraway an Barangay Hingos hini nga nakalabay nga tuig. Pira gihapon nga mga kabatan-unan an nagpartyam. "Mayda pa kami usa nga platun han milisya nga poyde magin surok hin mga bag-o nga rekrut," dugang han kasama.

Bisan mga Pula na nga mangaraway an ira mga kahimaryo panapanahon pa gihapon hira nga ginkukumusta han ira sanga. Kabakyang liwat an sanga ha paghatag hin atensyon ha pira nga mga hisgutanan han nabilin nga mga pamilya.

Motibasyon gihapon ha mga ginrerekluta an nakikita nga magupay nga susbaranan han mga kaapi han sanga. "Kun karuyag namon nga makapagpultaym, kinahanglan gumios liwat kami nga pultaym ha baryo. Nahibaruan namon nga kinahanglan mag-alutaga hin panahon ha kada adlaw agud hatagan hin atensyon an mga problema, interes ngan panginahanglan han amon mga kahimaryo," pagtatapos ni Ka Martin. AB

Suplay han utanon, kukulangan na liwat

ATUBANGAN HAN NAGTI-TIKAHITAAS nga presyo han utanon, waray plano an Department of Agriculture nga pakusgon an produksyon hini ha nasud. Ini mismo an nag-anunsyo ha posibilidad nga makaeksperyensya an nasud hin 79 kaadlaw nga kakulangan hin utanon yana nga tuig. Gintatantiya nga maabot 434,841 metriko tonelada (MT) an kukulangan, katugbang han konsumo han mga Pilipino sakob hin duha ngan tunga kabulan.

Hadton naglabay nga tuig pa ginrereklamo han mga mamaralit an paghitaas han mga presyo han utanon durot han kakulang han suplay. Gintatantiya nga humitaas hin 60% an mga presyo han utanon ha kabug-usan tikang pa han Nobyembre. Mayda mga utanon nga haros doble an iginhitaas an presyo.

Imbes nga resolbahon an kakulangan hin lokal nga suplay, mas gin-una han rehimen an pagpakusog han produksyon han mga produkto nga pan-eksport. Nag-alutaga ini hin ₱360 milyon para ha Productivity Enhancement Project, usa nga proyekto para ha pagpauswag han produksyon han pan-eksport nga mga paninanom sugad han saging, kawayan, mangga ngan sibuyas. Pinakadako an gin-alutaga para ha saging (₱220 milyon). Puros dagko nga prodyuser nga nakarehistro ha Security Exchange Commission an posible nga makatagamtam hini ngan diri an talagudti nga parag-uma. Ha luyo nga bahin, nag-alutaga la ini hin tag-₱3,000 nga kwarta nga ayuda ngan ₱2,000 nga ayuda nga pagkaon ha gintatantiya nga 900,000 kayukot nga paraguma para ha bug-os nga nasud o katugbang hin sinsilyo nga balor nga ₱8 kada adlaw.

Sobra nga paghitaas han presyo han karne nga baboy

Damo an nangalas ha padayon nga paghitaas han presyo han mga produkto nga pagkaon, labina an karne nga baboy, ha Luzon tikang pa hadton Disyembre 2020. Ha pinakaurhi nga sumat han Department of Agriculture (DA), gintatantiya nga humitaas na ha ₱380 tubtub ₱420 kada kilo an presyo han liempo ha Metro Manila, samtang ₱320 tubtub ₱380 naman an kasim. Hirayo gud ini ha gintalaan nga *suggested retail price* han DA nga ₱290 ngan ₱260 para ha nasering nga mga produkto.

Ginkakabarak-an nga mahitaas pa ha ₱400 an abereyds nga presyo han karne nga baboy ha maabot nga mga semana tungod ha namamangpangan nga pag-ukoy han pagpadara han suplay han baboy ha Luzon tikang ha Visayas. Haros katugbang na ini han inadlaw nga sweldo han usa nga trabahador.

Dako an epekto hini ha nasud tungod kay amo ini an nangunguna nga karne nga ginkokonsumo han mga Pilipino. Ha abereyds, gintatantiya nga nakonsumo an kada Pilipino hin 15.6 kilo hin karne nga baboy kada tuig, mas hitaas ha pankalibutan nga abereyds nga 14.2 kilo. Samtang, nakonsumo naman an kada Pilipino hin 12.8 kilo han karne nga manok, ngan 3.1 kilo nga karne han baka.

Tungod ha hitaas ura-ura nga presyo han karne nga baboy, damo nga Pilipino an naduduso yana nga magkonsumo na la hin iba nga produkto han karne. Prinsipal nga gintutudlok nga hinungdan han paghitaas han presyo amo an pagbagsak han suplay han baboy durot han pagsamwak han pandemya han African Swine Fever (ASF) ha nasud. An ASF usa nga bayrus nga nakakatapon ha mga baboy. Waray pa ini bakuna. Ngatanan nga baboy nga natatapnan hini namamatay. Agud pugngan an pagsamwak, ginpatatay diri la an baboy nga natapnan kundi bisan an iba nga kaupod hini ha tangkalan o ha libong. Waray epekto ha tawo an ASF.

Hadton temprano nga parte han 2020 pa nahibaruan han rehimen nga mabagsak an produksyon han karne nga baboy hin minimum nga

10%. Ha luyo hini, waray kadagmitan nga programa an Department of Agriculture (DA) agud pugngan an pandemya ngan proteksyunan an mga lokal nga prodyuser. Waray gihapon hini igin-alutaga nga sadang nga pondo para ha mga apektado nga parag-uma, labina an talaggudti nga parag-uma nga nag-aataman han mga baboy ha ira mga libong.

Kahaman han duha katuig nga paglasurbo han bayrus, yana pa la nagpatuman an DA hin programa para ha pagprodyus hin mga *test kit* para ha ASF. Maabot ha ₱10 milyon an igin-alutaga para ha produksyon han mga ini nga nagbabalor hin ₱45 kada usa. Yana pa la liwat ini naggahin hin sinsilyo nga pondo nga ₱400 milyon para ha utro nga pagpadamo han mga baboy.

Ha yana, gintatantiya nga masobra 431,000 nga baboy na an ginpatay ha Pilipinas tikang han sumamwak an bayrus hadton 2019. Pinakaapektado an mga nag-aataman han baboy ha Luzon, diin 4 tubtub 5 kamilyon nga baboy (53% - 67% nga gin-aataman) an waray na mapulsan. Ha naglabay nga mga bulan, aada ha 200,000 nga baboy na an gindara ha Luzon tikang ha Visayas (Cebu) ngan Mindanao (Gen. Santos City) agud pun-an an kakulang han suplay didto.

Imbes nga buligan nga makabawi an lokal nga produksyon, gin-anunsyo han DA hadton Enero 8 an plano han rehimen nga ipadayon an sugad hini nga kalakaran han pagbalhin han suplay han karne ngadto ha Luzon. Diri hini mareresolba an kakulangan ha suplay ngan posible

magduso pa hin paghitaas han presyo ha mga erya nga ginkukuhaan han tinagdako nga bolyum.

Mas grabe pa, gin-gagamit han ahensya an kakulangan han suplay agud pagrabihon an importasyon diri la han karne nga baboy, kundi sugad liwat han karne nga manok ngan baka. Hadton nakalabay nga tuig, nag-import an nasud hin 895 milyon nga karne, kadam-an (45%) karne nga manok. Itanding hadton 2019, humitaas hin 18% an bolyum han gin-import nga manok han 2020. Humitaas liwat an kanan karne nga baka (45%) ngan an karne han karabaw (10%). Kadam-an han *imported* nga karne gin-gagamit ha pagprodyus han mga ginproseso nga produkto han karne sugad han delata, *hotdog*, *corned beef* ngan iba pa nga humitaas an demand ha panahon han pandemya. Pinakadako nga parte han gin-import tikang ha US.

Sugad han nakalabay, dugang nga importasyon an baton han DA ha kakulangan hin suplay han karne nga baboy. Plano hini nga triplehon an gin-iimport nga karne han baboy ha 2021, luyo han ura-ura kamahal nga presyo hini ha pankalibutan nga merkado.

Samtang, nagpahimatngon na liwat bisan an mga parupangisda ngan mga negosyante ha manukan han posibilidad han paghitaas han presyo han ira mga produkto durot han pagpalin yana han mga konsyumer ha isda ngan karne nga manok. AB

Patay nga lawas han ginpatay nga unyonista, iginhikaw ha pamilya

UMABOT HA MASOBRA tulo kasemana antes ighatag an patay nga lawas ni Vilma Salabao, unyonista nga kalakip han ginmasaker han mga pulis ngan tawuhan han 2nd ID ha usa nga manggahan ha Sityo Malalim, Barangay San Jose, Baras, Rizal hadton Disyembre 17, 2020.

Kalakip liwat ha mga biktima ha nasering nga masaker hira Carlito Zonio, parag-ataman ngan lider upisyal ha seguridad han manggahan; magpatod nga hira Jonathan nga Niño Alberga, mga gwardya; ngan hi Wesley Obmerga. Hi Obmerga mayda tuberculosis ngan sakit ha bato, samtang mayda naman kanser hi Sablao. Ginbansagan an mga biktima nga Baras 5.

Ha imbestigasyon han Karapatan-Southern Tagalog, nakit-an hin panigamnan hin grabe nga tortyur an mga patay nga lawas han mga biktima.

Kahaman han makarimadima nga krimen, nagtanom hin ebidensya ngan mga paburuthon an mga pasista agud pagawason nga mga kaapi hira han Bagong Hukbong Bayan (BHB). Syahan nga ginbalita han 2nd ID ha pamumuno ni Lt. Gen. Antonio Parlade, Jr. nga mga kolektor han rebolusyunaryo nga buhis an ira mga biktima, ngan napatay han umato. Paglabay hin pira kasemanana, ginsering naman ni Sec. Eduardo Año han Department of Local and Interior Government nga mga partisano kuno an mga biktima.

Panmatay. Ginpatay han Philippine National Police (PNP)-Camarines Sur hi Aldren Lagdaan Enriquez, aktibo nga myembro han Camarines Sur People's Organization nga gintahapan nga myembro han BHB hadton Enero 6 ha Barangay Sagrada, Iriga City. Ginsakob han 30 nga pulis an ira balay ngan waray kaluoy hiya nga ginpusil atubangan han iya duha nga bata nga anak.

Ginpatay liwat han PNP-Region 5 hi Eddie Barcoma Belludo han Sityo Camenorial, Barangay Banquerohan, Legazpi City hadton Enero 11. Gintahapan hiya nga myembro han hukbo han katawhan ngan gintamnan hin ebidensya nga pusil ngan paburuthon.

Pangigipit. Ginsalawdan hin hinimu-himo nga kaso hin pagpatay hi Windel Bolinget, tsirman han Cordillera Peoples Alliance (CPA) basar ha tahap han usa nga pulis ha Tagum City, Davao del Norte. Gintahapan hiya ngan siyam pa nga indibidwal ha pagpatay kan Garito Tiklonay Malibato, myembro han grupo nga Lumad nga Karadyawan, hadton Marso 2018. Hi Malibato ginpatay han paramilitar nga Alamara.

Iligal nga pag-aresto. Gin-aresto hira Ruel Custodio ngan Ruben Estocado, ngaduha parag-uma han lubi nga myembro han Coco Levy Funds Ibalik Sa Amin, han gintig-ob nga pwersa han mga pulis ngan sundalo han 201st IBde ha Barangay Zone 3, Poblacion, Atimonan, Quezon hadton Disyembre 26. Gin-akusaran hira nga mga myembro han BHB ngan gintamnan hin mga pusil ngan paburuthon. Waray hira tuguti nga mabisita han ira mga pamilya.

Pagsikmit. Waray pa palutawon an parag-uma nga hi Anselma Garde, 31, tikang han sikmiton hiya han 62nd IB hadton Enero 17 ha Sityo Batong-Buang, Barangay Trinidad, Guihulngan City, Negros Oriental.

Ha pareho nga adlaw, ginkanyon ngan ginbomba han militar an bukid nga parte han barangay han Sandayao, Trinidad, Binobohan, Imelda ngan Tacpao ha pareho nga bungto. Nagresulta ini ha pag-ebakwet han maabot 100 nga pamilya. AB

Panay. Hadton Enero 7, pwersado nga ginpabalik ni Meyor Roberto Palomar han Tapaz, Capiz an maabot 500 nga pamilya nga Tumandok nga nag-ebakwet kahuman arestuhon ngan patayon han mga pulis an ira mga lider hadton Disyembre 30, 2020. Ha inisyal nga sumat mayda 300 liwat nga pwersado nga ginpasurender han AFP ha Tapaz.

Caloocan City. Gatus-gatos nga mga residente han Caloocan an nagreklamo kahuman mag-anunsyo an DSWD nga kanselado an proseso han beripikasyon ha ikaduha nga panhatag han Social Amelioration Program ha lugar hadton Enero 13. Ginreklamo nira an *online* nga sistema han pagrehistro han DSWD nga Starpay tungod kay damo an gin-aaro nga rekisitos ngan kawaray hin klaro nga giya kun tiunan-o maku-kuha an ayuda.

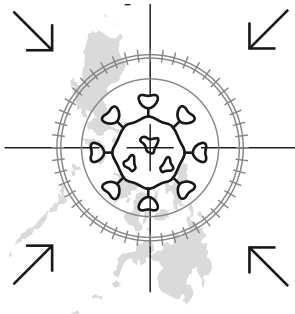
Navotas. Agud hatagan hin wada an proyekto nga reklamasyon han San Migue ha Tanza, Navotas, 30 nga pamilya han parupangisda an gintabrog hadton Enero 15 han mga tawuhan han San Miguel Corporation tungod kay magtitikang na an konstraksyon ha lugar. Demanda han mga residente, ginbaha ngan delikado an lugar han ira relokasyon. Gindid-an liwat hira nga mangisda ha ligid han dagat.

Negros. Masobra 7,000 nga pamilya an apektado ha duha nga magkasunod nga tigdaay nga pagbaha ha mga bungto han Talisay, Silay, Victorias ngan EB Magalona ha Negros Occidental hadton Enero 1 ngan Enero 9. Inabot ha P 16.5 milyon an balor han naruba nga mga propyedad ngan pakabuhian.

Cebu City. Nagdeploy an militar hin mga tangke ngan mga sundalo ha mga barangay han Pasil, Sawang Calero, Suba ngan Ermita ha Cebu City hadton Enero 15. Kasamukan ngan kapupungan an igindurot hini nga baga *martial law* ha lugar. Tulo kaadlaw an mga sundalo nagpermi didto.

Bag-o nga baryant, nakit-an na ha Pilipinas

Nagpositibo an lalaki nga edad 29 tikang ha Quezon City hadton Enero 13. Kumadto hiya ha U.A.E. hadton Disyembre 27, 2020 ngan bumalik hadton Enero 7.

2.8%

Ia han **GDP** an igin-alutaga han rehimen Duterte para ha **pagpabuylo** han ekonomiya.

Ura-ura kaguti ngan haros waray ginkaibhan ha naglabay nga mga tuig nga waray pa pandemya. Pinakaguti ini itanding ha mga pondo nga pampabuylo han mga nasud ha Asia.

Reperens: Ibon Foundation

gutiay na, iginhihikaw pa an alawans

pankomunikasyon han mga titser para ha *blended learning*.

₱300/ bulan

*kun nakonsumo ka hin 200 Kwh, mayda ka ₱55 nga dugang nga baraydon

plano nga dugang nga sukot han

yana nga Enero, kadungan an tarhug nga uutdan hin serbisyo an ngatanan nga waray bug-os nga makabayad han ira mga baraydon tikang Marso.

\$13.36B

o maabot

₱641.28 bilyon

(ha balyuay nga \$1=₱48)

an **gin-utang** na han rehimen para **kuno ha pagbaton** hini ha **pandemya**. Waray impormasyon kun diin ngan tiunan-o ini gagamiton, labot ha **₱70 bilyon** nga **nakaalutaga kuno ha pagpalit han bakuna**.

namatay giutan Enero ngan Oktubre 2020 durot han mga sakit nga waray kalabutan ha Covid-19.

438,809

Reperens: Philippine Statistics Authority

\$6.79 bilyon

balor han karikuhan ni **Manny Villar**,

an **nag-uusahan nga Pilipino** nga aada ha listahan han **500 nga pinakariko nga bilyunaryo ha bug-os nga kalibutan**.

Ika-375 hiya ha listahan nga ginpapangunahan han negosyante nga hi Elon Musk (balor: \$197 bilyon).

Reperens: Bloomberg Billionaires Index

₱8.8 bilyon

magigin minimum nga kita kada tuig ni **Ramon Ang** ha pag-abre

han

ha panahon nga magsukot hin **₱110** tikang Pebrero 1 ha **110,000** nga tikadto ngan tikadi nga **motorista**. Karuyag sidngon, sakob hin **5 katuig**, nabawi na an puhunan.

Pagpintas han krisis ha pulitika ha katapusan nga mga adlaw ni Trump

Ha ikaduha nga higayon, na-*impeach* ha Kongreso hi President Donald Trump han US ha borotosay hadton Enero 12, walo kaadlaw antes hiya saliwnan ni Joseph Biden ha White House. Hi Trump an syahan nga presidente han US nga duha kabeses na nga na-*impeach*.

Prinsipal nga unod han kaso nga *impeachment* kontra kan Trump an *incitement to insurrection* o pagsulsulol hin insureksyon. Basar ini ha pira kasemana na niya nga pagpasamwak hin mga buwa hiunong ha eleksyon han Nobyembre 2020 ngan ha iya pahayag ha usa nga rali hadton Enero 6 nga nagresulta ha mga "akto nga madarahug, mapanhibang ngan *seditious* (patraydor nga pagato ha estado o otoridad)." Gintutudlok hini an pakyas nga pag-atake han mga grupo nga maki-Trump ha nakalingkod nga Kongreso han US diin lima an napatay ngan damo an nasamaran.

Labot pa han nahisering nga pahayag, unod liwat han *impeachment* an pag-atentar ni Trump nga baliktaron an resulta han lokal nga eleksyon ha Georgia. Una nga ginkasuhan hin *impeachment* hi Trump hadton Disyembre 2019, kundi ginhusgaran hiya nga waray sala han Senado hadton Enero 2020.

An *impeachment* pungkay na han krisis ha pulitika ngan ekonomiya ha US nga ginkikinaiyahan han usa ha pinakagrabe nga krisis nga pankalibsugan, paggrabe han krisis ha panginabuhin han katawhan nga Amerikano ngan pagpintas han ira disgusto ha kontra-imigrante, rasista ngan pasista nga administrasyon ni Trump.

Pag-atake ha Capitol Hill

Hadton Enero 6, gin-atake han masobra 2,000 nga tagasuporta ni Trump an seremonyal nga pag-ihap han elektoral nga botos nga ginhihimo han mga kongresista ngan senador ha Capitol Hill (bansag ha magkahigrani nga bilding diin ginhihimo an mga sesyon han Hitaas ngan Himubo nga Kapunungan han Kongreso han US). An pag-iikap an katapusan nga pitad agud madeklaran na nga nagdaug hi Joseph Biden komo ika-46 nga presidente han US.

An pag-atake ha Kongreso kulminasyon han masobra duha kabulan nga pagdiri ni Trump ha iya kaperdihan ha eleksyon. Pauru-utro an waray basaranan niya nga pagdeklara nga "landslide" an iya pagdaug samtang hirayo gud an nagin resulta han ihapay. Lamang hi Biden ha iya hin 7 milyon nga botos ha pangkabug-usan nga eleksyon. Hirayo liwat an daug ni Biden ha elektoral nga botos – 306 ha iya nga 232.

Pira kaoras antes nira sakbon an Kongreso, ginsulsulan ni Trump an iya mga tagasuporta nga "magmartsa ngadto ha Kongreso" agud "undangon an pan-ngawat" han eleksyon. Pira ha ira armado ngan nagplano nga "sikmiton" an maaabutan nira nga ginbansagan ni Trump nga mga "traydor ha demokrasya."

Sakob han Kongreso, 100 nga kongresista ngan 13 nga senador an naglarang nga kwestyunon an mga resulta han botos. Gin-iimbestigahan yana ha US an nagin papel han mga kapartido ni Trump nga senador ngan kongresista ha planado nga pag-atake.

Patalsikon ha anuman nga pamaagi

Iginpadayon an *pag-impeach* kan Trump ha Kongreso kahuman dumiri hi Vice President Pence nga tanggalon hiya ha pwesto pinaagi han Amendment 25 han Konstitusyon han US. Gintutugutan hini nga probisyon nga tanggalon han mga myembro han gabinete an nakalingkod nga presidente, ha bulig han Kongreso, ngan saliwanan hiya han iya bise.

Sigon ha mga Democrat, importante nga ma-*impeach* hi Trump agud magserbe ini nga pananglitan para ha masunod nga mga kaso ngan agud did-an hiya nga kumandidato ha 2024 ha anuman nga pwesto ha guberno. Gindedebatihan pa kun an kaso kontra kan Trump huhusgaran ha bag-o nga malingkod nga senado.

Ha pagtatapos han iya termino, tag-usa nga dumistansya an mga upisyal, negosyante ngan iba nga mga kapartido ni Trump ha iya administrasyon. Damo na nga myembro han iya gabinete an nagbul-iw ha pwesto.

Damo na nga mga kompaniya an nag-atras han ira mga donasyon ha partido nga Republican. Antes pa man hini, iginserra na han mga higante nga kompaniya ha *social media* (Facebook, Twitter ngan Instagram) an mga *account* ni Trump nga maiha na niya gin-gagamit agud sulsulan an iya mga tagasuporta ngan magpasarang hin disimpormasyon.

Han aga han Enero 20, katutnga han kagab-ihon ha Pilipinas, nanumpa na komo ika-46 nga presidente han US hi Biden, ngan natapos na an paghahadi ni Trump. AB

